

Protocol veilig slapen in kinderopvang Kinderopvang Prins Vleermuis

Dit protocol is gebaseerd op het modelprotocol Veilig slapen in de kinderopvang en bij gastouders van VeiligheidNL

Helaas komt het in Nederland af en toe voor dat een baby tijdens slaap op de kinderopvang plotseling en onverwacht overlijdt, ook wel wiegendood genoemd. Dit komt zowel in kinderdagverblijven als bij gastouders voor. In overleg met praktijkdeskundigen is speciaal voor kinderopvang dit protocol ontwikkeld. De basis hiervoor is de door de NVK (Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde), AJN (Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland), RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), VeiligheidNL en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) ondersteunde landelijke richtlijn Preventie Wiegendood. Actuele wetenschappelijke onderzoeksbevindingen kunnen leiden tot aanvulling van dit protocol.

De statistieken over een lange reeks van jaren tonen aan dat het opvolgen van de preventieadviezen leidt tot drastische verlaging van de incidentie van wiegendood. Aandacht voor preventie en voorzorgsmaatregelen kan het risico – dat in het bijzonder voor jonge baby's tussen 3 en 9 maanden relatief hoger blijkt uit te vallen dan in thuissituaties – tot het uiterste beperken. Niemand kan echter alle risico's uitsluiten.

Afspraken

Bij Kinderopvang Prins Vleermuis moeten alle pedagogisch medewerkers volledig op de hoogte zijn van de Veilig Slapen adviezen zoals gepubliceerd op de website en in de brochure van VeiligheidNL. Ouders ontvangen deze adviezen in de regel via het consultatiebureau (jeugdgezondheidszorg), verloskundigen of kraamzorg. De adviezen gelden voor de eerste twee levensjaren, maar op onderdelen kan een andere periode worden aangegeven.

Binnen Kinderopvang Prins Vleermuis dient iedereen van de praktische preventieve maatregelen op de hoogte te zijn, ook stagiaires en invallers. De directie en locatiemanagers zien daar op toe. Op de iPad kunnen de pedagogisch medewerkers ten alle tijden de nodige instructies lezen.

Wat kunnen wij doen om de veiligheid te bevorderen?

1. Leg een baby altijd op de rug te slapen

- Rugligging is de veiligste slaaphouding voor een baby. Een baby op de buik te slapen leggen maakt het risico van wiegendood wel vier tot vijf maal groter dan gemiddeld. Bij een verkouden baby nog iets meer. Leg een baby ook niet één enkele keer op de buik te slapen, bijvoorbeeld omdat het kind alleen dan troostbaar lijkt. Als een baby niet gewend is aan buikligging is het risico namelijk veel groter. Er zijn helaas diverse voorbeelden dat zo'n uitzondering fataal afliep.
- Er zijn bepaalde, maar niet vaak voorkomende (aangeboren) afwijkingen waarbij buikligging (tijdelijk) wel wenselijk kan zijn. Vraag de ouders in zo'n geval om een schriftelijke verklaring van hun arts te overleggen en berg een kopie op in het dossier.
- Wijs ouders die zonder medische reden buikligging wensen, nadrukkelijk op de preventieadviezen. Willen zij desondanks dat hun baby in buikhouding slaapt (soms hebben zij hun kind daar al aan gewend), en wil onze organisatie dat aanvaarden, leg deze opdracht

dan schriftelijk vast, met redenen omkleed, en door de eindverantwoordelijke ouders ondertekend.

NB: Kiest een ouder wordende baby, die gezond is, in goede conditie en motorisch zo ontwikkeld dat vlot om en om draaien geen probleem is, regelmatig zelf voor op de buik slapen, dan is vasthouden aan steeds terugleggen op rug niet zinvol. De baby steeds terugdraaien zal dan telkens de slaap verstoren. Gemiddeld zijn baby's met vijf maanden in staat om zelf van rug naar buik en weer terug te draaien, maar sommigen zijn er pas met negen maanden aan toe. Let bij deze kinderen wel extra op de bedveiligheid!

- Stel ook een schriftelijke verklaring op, wanneer ouders willen dat hun baby wordt gefixeerd/vastgelegd. Vraag naar de reden. Het vastleggen van baby's om rugligging te bevorderen wordt in Nederland afgeraden. Wordt fixeren bij uitzondering door een arts geadviseerd, dan dient het te gebeuren met een 'veilig geacht' hulpmiddel (bijvoorbeeld een slaapwikkel), consequent en elke keer weer uiterst zorgvuldig toegepast. Gebruik van stabilisatierolletjes, zijligkussentjes of -wigjes tijdens de slaap wordt afgeraden. Het vastleggen van kinderen ouder dan 9 maanden wordt ook afgeraden.
- Om vergissingen te voorkomen kan aan het bed van een baby die (om medische reden) op de buik slaapt een kaart met een grote letter B worden bevestigd. In geval van fixeren kan een letter F daarop attent maken.
- Omdat veranderingen in routine duidelijk een risico verhogend effect hebben, is het aan te raden om een baby die bij het slapen gaan aan een fopspeen is gewend, die ook in kinderopvang consequent voor het slapen te geven. Aanbevolen wordt het gebruik van een fopspeen na de leeftijd van 10 maanden af te bouwen. Gebruik voor een speen geen koord of lint.
- Gebruikt een baby medicijnen, vraag dan om het advies van de behandelend arts en ga na of is gecontroleerd op slaapverwekkende bijwerking.

Ad 1. Aansprakelijkheid

De schriftelijke verklaringen moeten duidelijk aangeven hoe en waarom van de preventieadviezen wordt afgeweken en dienen om te kunnen aantonen dat het kinderdagverblijf zorgvuldig te werk is gegaan. In geval van aansprakelijkheidsstelling is dat van belang. Juridische aansprakelijkheid valt te toetsen aan de mate waarin men nalatig of onzorgvuldig is geweest, opzettelijk dan wel onopzettelijk. Bij beoordeling zal worden gekeken naar beleid en uitvoering. Wettelijke voorschriften, waar de GGD op toeziet, zijn van een hogere orde dan raadgevingen en/aanbevelingen, zodat het verstandig is om interne regels ook daarvan niet te laten afwijken. Denk aan de eisen voor bedjes en boxen. Naast juridische is er morele aansprakelijkheid. In dat kader is van belang dat directie en personeel zichzelf achteraf geen verwijten hoeven maken over zaken die hadden kunnen worden voorkomen.

De Veilig Slapen adviezen berusten op de JGZ-richtlijn Preventie Wiegendood en worden in Nederland breed ondersteund, door alle (medische) organisaties die zich bezighouden met babyzorg, zoals consultatiebureaus, kraamzorg, de GGD en VeiligheidNL.

Ad 1. Inbakeren

Als ouders een verzoek doen om hun baby op de door hen toegepaste wijze in te bakeren, dient allereerst te worden nagegaan of het inbakeren wordt gedaan in overleg met consultatiebureau- of kinderarts en of de juiste, veilige methode wordt toegepast, met goed materiaal en binnen veilige leeftijdsgrenzen.

Een baby die niet in goede conditie is of koorts heeft mag nóóit worden ingebakerd. Op verkeerde wijze of met ongeschikte middelen inbakeren kan risicovol zijn en de kans op het ontwikkelen van een heupafwijking bevorderen. Om de kans op een heupafwijking te verkleinen, moet een ingebakerde baby de benen kunnen spreiden en optrekken.

Strikte leeftijdsgrenzen zijn van belang: een al wat oudere baby die er ingebakerd of losjes ingepakt in slaagt om te draaien, belandt in een potentieel levensbedreigende situatie! Het actuele advies is om inbakeren bij voorkeur na de vierde maand af te bouwen en uiterlijk na de zesde maand te stoppen in verband met toenemende veiligheidsrisico's.

Over inbakeren bestaat in Nederland geen consensus. De jeugdgezondheidszorg hanteert de multidisciplinaire richtlijn Excessief huilen met het uitgangspunt dat inbakeren kan worden overwogen, als regelmaat, voorspelbaarheid en prikkelreductie onvoldoende effect hebben. Het inbakeren gaat dan samen met regelmaat, voorspelbaarheid en prikkelreductie. In deze richtlijn is precies omschreven wanneer en hoe veilig en verantwoord kan worden ingebakerd en wanneer het moet worden ontraden.

2. Voorkom dat een baby te warm ligt

- Warmtestuwing is een risicofactor voor wiegendood. Let daarom goed op dat een baby niet te warm toedekt wordt. Baby's in de kinderopvang of bij de gastouder hebben binnen beslist geen mutsje nodig. De warmteregulatie gaat namelijk via het hoofd. Door koude overlijdt zelden een baby.
- Zolang het nekje van een baby in bed prettig (= lauw) aanvoelt, heeft deze het niet te koud. Een baby die veel transpireert heeft het te warm!
- Zorg dat het niet te warm is of wordt in de slaapvertrekken. De vloerverwarming hoeft er niet vaak aan. De aanbevolen slaapkamertemperatuur is 15 tot en met 18 graden. Op de babyfoons op de slaapkamers zit een ingebouwde thermometer. Lucht regelmatig de verblijfs- en slaapruidten.
- Leg een baby bij voorkeur te slapen in een babyslaapzak (trappelzak) met de benen bloot of maak het bedje laag op met een goed ingestopt laken en een dekentje. Gebruik nooit een dekbedje. Bij gebruik van een babyslaapzak is ander beddengoed vaak niet nodig. Belangrijk: Leg een baby met blote benen in de slaapzak, dit kan een koortsstuip voorkomen! Belangrijk: Laat een baby nooit met bedekt hoofd slapen!

3. Zorg voor veiligheid in het bed

- Gebruik bedden die voldoen aan de wet, een kinderwagenbak of hangmat is geen veilige slaappleats.
- De matrassen zijn stevig en vlak en passen goed in de bedjes.
- Leg geen extra matras in een campingbedje. Gebruik alleen het bij het campingbed meegeleverde dunne matrasje.
- Gebruik nooit een kussen, een kussenachtige knuffel, zachte hoofd- en zijwandbeschermers, zeiltjes, tuigjes, koorden of voorwerpen van zacht plastic in het bedje.
- Maak het babybed kort op: dat wil zeggen zo dat de voetjes vrijwel tegen het voeteneinde liggen. Dit is bedoeld om te voorkomen dat het kind onder het beddengoed schuift. Vermijd ook het opvullen van ruimte aan het voeteneinde met dubbelgeslagen dekens of een kussen.

- Laat slaapkamertjes en beddengoed regelmatig luchten. Als het kan, zet dan altijd een raam open op de slaapkamer.

Zie voor de actuele adviezen inzake producten op de websites het overzicht 'Producten veilig of onveilig'.

Een bedje kort opmaken.

4. Voorkom gezondheidsschade door (mee)roken

- Niet alleen voor wiegendood is roken een risicofactor. Rook kan een baby veel schade doen, met (levenslang) blijvende gevolgen. Daarom mag nergens binnen de gebouwen worden gerookt. Ook niet buiten op speelplaats in aanwezigheid van de kinderen. Dit is ook in het personeelshandboek van Prins Vleermuis opgenomen.

5. Houd voldoende toezicht

- Kijk telkens als je een kindje naar bed brengt even in de andere bedjes.
- Houd nieuwkomers/jonge baby's zoveel mogelijk extra in het oog. Er zijn sterke aanwijzingen dat veranderingen in omstandigheden en routine bij (jonge) baby's stress en slaapverstoring veroorzaken. De situatie tijdens kinderopvang verschilt in vrijwel alle opzichten van die in het ouderlijk huis. Bij Prins Vleermuis krijgen alle kinderen krijgen de mogelijkheid om voorafgaand aan de plaatsing één keer voor een wenochtend te komen.
- Als permanent toezicht niet mogelijk is, is een zo kort mogelijke interval wenselijk. Elke tijdseenheid is arbitrair. Kies het kortst haalbare interval, want een gevaarlijke situatie kan een baby heel snel fataal worden. Ga minimaal eens per half uur ter controle langs alle kinderen.
- Maak altijd gebruik van een (beeld)babyfoon; zeker als er buiten wordt gespeeld of wanneer een leidster even elders moet zijn.

De pedagogisch medewerkers zijn verantwoordelijk voor het toepassen van deze regels.

Zij worden geacht eventuele problemen in de praktijk te signaleren. Van belangrijke gebeurtenissen (ongelukken of bijna-ongelukken) moeten zij de locatiemanagers meteen op de hoogte stellen. Als er ondanks alle voorzorgen toch een baby in ogenschijnlijk slechte conditie wordt aangetroffen, prikkel het kind dan door het aan te tikken, de voetzolen te kietelen en het op te pakken en zie of het zich herstelt. Zo niet, sla dan terstond alarm (112 bellen) en begin met reanimeren. Roep andere medewerkers te hulp, maar laat de overige kinderen niet zonder toezicht. De locatiemanager wordt gewaarschuwd en zij nemen contact op met de directie (Kazerne: Soraja Prins, Kernhem: Shaylene

Prins, Campus: Angelina Prins), ouders, en met medische instanties. Het is van belang om van begin af aan feiten te noteren zoals het tijdstip, de omstandigheden en de betrokkenen.

SAMENVATTING PREVENTIE MAATREGELEN

- Ouders krijgen voorafgaand aan plaatsing één wenochtend om hun kind aan de sterk veranderende omstandigheden en de nieuwe routine te laten wennen.
- Houd jonge baby's tijdens het slapen extra goed in de gaten.
- Leg een baby nooit op de buik te slapen, ook niet één keertje.
- Hang bij uitzonderingen (verklaring vereist) een bordje met een B of F aan het bedje.
- Controleer steeds alle kinderen als je er een naar bed brengt. Kijk als het niet vaker kan minimaal een keer per half uur.
- Zet de babyfoon of video aan als je niet op de groep bent.
- Ventileer de slaapkamer regelmatig en zorg dat het er niet te warm is.
- Maak het bedje laag op en gebruik geen dekbed.
- Rook nooit in de (buurt van) de opvang.

HANDELEN IN GEVAL VAN CALAMITEIT

- Bel direct 112.
- Blijf kalm.
- Prikkel de baby (zonder krachtig te schudden, ondersteun het hoofdje!).
- Roep de hulp in van collega's.
- Pas bij niet reageren op prikkelen mond op-mondbeademing, en bij een hele kleine baby: mond op-mond en neus beademing, toe en daarna hartmassage.
- Maak notities.

Aanbevolen wordt om in geval van plotseling en onverwacht overlijden daarvan binnen enkele dagen tevens melding te maken aan de Landelijke Werkgroep Wiegendood via het speciale meldnummer: **06 – 51 29 37 88**. Uiteraard alleen met toestemming van de ouders. Een arts van de werkgroep kan adviseren over de mogelijkheden van nader (medisch) onderzoek en extra begeleiding bieden.

Raadzaam is om in alle omstandigheden zo spoedig mogelijk en zo volledig mogelijk te noteren. Veel gegevens zijn essentieel of van groot belang om naderhand bij te dragen aan het zoeken naar een oorzaak.

Noteer t.b.v. een op te stellen observatieverslag: tijdstip van de gebeurtenis, de aangetroffen situatie in het bedje, de houding van de baby, de kleding en de temperatuur (ook die van de baby). Maak eventueel foto's.

De directie beseft dat in geval van overlijden nazorg voor de ouders, de betrokken leidster(s) en collega's heel belangrijk is. Goede communicatie tussen alle betrokkenen staat daarbij voorop. In de eerste plaats hebben de ouders recht op volledig inzicht.

Nazorg is van groot belang. Niet alleen voor ouders, maar ook voor de mensen in de kinderopvang. Aandacht voor alle betrokkenen en openheid over de gang van zaken voorkomen dat het rouwproces extra wordt belast.

De Expertisegroep Wiegendood, van de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde, kan advies geven en behulpzaam zijn bij de nazorg (tel. 06 – 51 29 37 88).

Overige factoren invloed hebben op wiegendood

Borstvoeding

Als je minstens drie maanden borstvoeding geeft, verminder je het risico op wiegendood, zo blijkt uit onderzoek. Over het waarom is nog weinig bekend. De volgende drie veronderstellingen kunnen mogelijk verklaren waarom borstvoeding een positieve invloed heeft op het risico op wiegendood:

- De aanwezigheid van antilichamen in de moedermelk.
- Door de zuigmethode bij borstvoeding worden de spieren van de mond en kaak beter ontwikkeld dan bij flesvoeding.
- Tijdens borstvoeding moeten baby's hun nekspieren meer gebruiken, waardoor ze mogelijk het hoofd sneller kunnen draaien als ze zich omdraaien naar hun buik.
- Borstvoeding verlaagt de wekdrempel ('arousal'), waardoor de baby eerder wakker wordt.

Fopspeen gebruik

Ook de fopspeen zou het risico op wiegendood verminderen. Harde bewijzen zijn daar echter niet voor te vinden. Mogelijk spelen de volgende factoren een rol:

- Een kind met fopspeen ligt minder snel met neus en mond op het matras. Het leert vlotter het hoofdje te draaien naar de zijkant, omdat de speen anders in het gezicht drukt.
- Het zuigen stimuleert de spierontwikkeling in mond en kaak. De tong komt hierdoor meer naar voren te staan, wat de luchtwegen vrij houdt.
- Met een fopspeen ademt een kind door de neus. Het zal daardoor minder snel onder het beddengoed raken, omdat het de neus wil vrijhouden.
- Kinderen met een fopspeen draaien minder in bed.
- Als je borstvoeding geeft, is het verstandig je baby pas een fopspeen te geven als de borstvoeding goed op gang is gekomen. Zo voorkom je mogelijke tepel - speenverwarring. Bouw het gebruik van een fopspeen na tien maanden af.

Naast de preventie wiegendood letten wij bij Prins Vleermuis op de volgende punten en houden wij ons hieraan:

- Op de peuterslaapkamer is een volwassene aanwezig totdat alle kinderen slapen, daarna worden de kinderen gemonitord middels de babyfoon.
- Er mag niet achter of met de gordijnen gespeeld worden
- Bij koorts worden de kinderen extra in de gaten gehouden en getemperatuurd.
- Dekens worden maandelijks gewassen.
- Slaapkamers worden dagelijks gelucht.
- Alle kindjes hebben een eigen bedje en alle kindjes slapen op een eigen hoeslaken.
- Til kinderen onder de oksel omhoog.
- In de slaapkamer dient een klein lichtje te branden.
- De vloer wordt regelmatig gecontroleerd op speelgoed of andere voorwerpen.
- Aan de knuffels mogen geen lange snoeren en touwtjes zitten.
- In het bedje mogen geen attributen hangen met koortje.

- Als de kinderen gaan slapen worden speldjes, strikjes en sieraden verwijderd tenzij ouders toestemming hebben gegeven deze in/om te laten.
- Er wordt gecontroleerd door een collega dat de bedjes goed zijn gesloten.
- Kinderen tot 2 jaar liggen over het algemeen in een slaapzak (met de benen bloot), dit mag maar is geen verplichting. Wanneer dit niet het geval is wordt er een veilig slapen formulier getekend.
- Speelgoed evenals een fles met vloeistof gaan niet mee de slaapkamers in.
- Voordat de kinderen gaan slapen wordt de slaapkamer gecontroleerd op speelgoed.
- Er wordt niet met de deuren gegooid.
- Kleding met koortjes of capuchon dienen uit gedaan te worden als kinderen te bed worden gelegd.
- Controleer de bedden maandelijks op beschadigingen.
- Wanneer kinderen te slapen worden gelegd is dit altijd in bed, wanneer er een baby op de groep in slaap valt blijft hier ten alle tijden een pedagogisch medewerker bij.
- Beddengoed wordt bij iedere wisseling van kinderen verschoond of het beddengoed wordt apart bewaard in een kindgebonden mandje en wekelijks gewassen.
- Kinderen maken gebruik van een eigen slaapzak of een geleende schone slaapzak.
- Zichtbaar vuil beddengoed wordt direct verschoond.
- Wanneer mogelijk zijn de ramen op de slaapkamers open.

Voor de volgende manieren van slapen moeten ouders toestemming geven middels het formulier 'Veilig slapen' (zie bijlage I):

- Slapen zonder slaapzak onder de 2 jaar.
- Inbakeren.
- Zijligging of buikligging.
- Slapen met meegebrachte attributen (M.u.v. knuffel (zonder muziek) of speen).
- Fixeren.

Mede naar aanleiding van de vele publicaties over wiegendood, hanteert de organisatie een algemeen beleid voor het slapen van baby's tot 1 jaar: het kind wordt in de rugligging te slapen gelegd en slaapt niet onder een dekbed. De leidinggevende en pedagogisch medewerkers van uw kinderdagverblijf heeft u hierover verder ingelicht.

Gegevens ouder

Naam	
Telefoonnummer	
Noodnummer	

Gegevens kind

Naam	
Geboortedatum	
Naam groep	

Hierbij verklaar ik dat; en streep door wat niet van toepassing is:

- De leidinggevende van het kinderdagverblijf mij heeft ingelicht over de mogelijke risico's van zijligging en buikligging en dat ik de bijlage 'Veilig slapen' van Veiligheid NL heb gelezen.
- Ik alle relevante informatie doorgegeven heb en door zal geven aan het kinderdagverblijf.
- Ik mijn kind in het kinderdagverblijf in de zijligging/buikligging/rugligging wil laten slapen;
- Ik mijn kind met eigen meegegeven slaapspullen op bed laat leggen.
- Mijn kind zonder slaapzak mag slapen.
- Mijn kind ingebakerd mag worden.
- Mijn kind mag gefixeerd worden.

Ondertekenen

Handtekening ouder	
Handtekening pedagogisch medewerker	
Datum en plaats	